

וידוי

וידוי בתנ"ך

- ויקרא ה', ה
והיה כי יאשם לאחת מאלה והתודה אשר חטא עליה:
- 5 במדבר ה', ז
והתודו את חטאתם אשר עשו והשיב את אשמו בראשו וחמישתו יסף עליו ונתן לאשר אשם לו:
- ויקרא ט"ז, כא
וסמך אהרן את שתי ידיו על ראש השעיר החי והתודה עליו את כל עונת בני ישראל ואת כל פשעיהם לכל חטאתם ונתן אתם על ראש השעיר ושלח ביד איש עתי המדברה:
- 10 ויקרא כ"ו, ח
והתודו את עונם ואת עון אבתם במעלם אשר מעלו בו ואף אשר הלכו עמי בקרי:
- שמות ל"ב, לא
וישב משה אל יקנוק ויאמר אנא חטא העם הזה חטאה גדלה ויעשו להם אלהי זהב:
- יהושע ד', יט – כא
15 (יט) ויאמר יהושע אל עכן בני שים נא כבוד ליקנוק אלהי ישראל ותן לו תודה והגד נא לי מה עשית אל תכחד ממני:
(כ) ויען עכן את יהושע ויאמר אמנה אנכי חטאתי ליקנוק אלהי ישראל וכזאת וכזאת עשיתי:
(כא) ואראה וארא בשלל אדירת שגער אחת טובה ומאתים שקלים כסף ולשון זהב אחד חמשים שקלים משקלו ואחמדם ואקחם והנם טמונים בארץ בתוך האהלי והכסף תחתיה:
- שמואל א ט"ו
20 (כד) ויאמר שאול אל שמואל חטאתי כי עברתי את פי יקנוק ואת דבריך כי גראתי את העם ואשמע בקולם:
(כה) ועתה שא נא את חטאתי ושוב עמי ואשתחנה ליקנוק:
- שמואל ב י"ב, יג
25 ויאמר דוד אל נתן חטאתי ליקנוק ס ויאמר נתן אל דוד גם יקנוק העביר חטאתך לא תמות:
- דניאל ט
(א) בשנת אחת לדרגוש בן אחשוורוש מזרע מדי אשר המלך על מלכות כשדים:
(ב) בשנת אחת למלכו אני דניאל בינתי בספרים מספר השנים אשר היה דבר יקנוק אל ירמיה הנביא למלאות לחרבות ירושלם שבעים שנה:
(ג) ואתנה את פני אל אדני האלהים לבקש תפלה ותחנונים בצום ושק ואפר:
(ד) ואתפללה ליקנוק אלהי ואתודה ואמרה אנא אדני האל הגדול והנורא שמר הבית והחמד לאהביו ולשמרי מצותיו:
(ה) חטאנו וענינו והרשענו הרשענו ומרדנו וסור ממצותך וממשפטך:
(ו) ולא שמענו אל עבדיך הנביאים אשר דברו בשמך אל מלכינו שרינו ואבותינו ואל כל עם הארץ:
(ז) לך אדני הצדקה ולנו בשת הפנים כיום הזה לאיש יהודה וליושבי ירושלם ולכל ישראל הקרובים והרחקים בכל הארצות אשר הדחתם שם במעלם אשר מעלו בך:
(ח) יקנוק לנו בשת הפנים למלכינו לשרינו ולאבותינו אשר חטאנו לך:
(ט) לאדני אלהינו הרחמים והסלחות כי מרדנו בו:
(י) ולא שמענו בקול יקנוק אלהינו ללכת בתורתיו אשר נתן לפנינו ביד עבדיך הנביאים:
(יא) וכל ישראל עברו את תורתך וסור לבלתי שמוע בקולך ותתן עלינו האלה והשבעה אשר כתובה בתורת משה עבד האלהים כי חטאנו לו:
(יב) ויקם את דבריו דברו אשר דבר עלינו ועל שפטינו אשר שפטנו להביא עלינו רעה גדלה אשר לא נעשיתה תחת כל השמים באשר נעשיתה בירושלם:

- 45 (יג) כַּאֲשֶׁר כָּתוּב בַּתּוֹרָה מֹשֶׁה אֶת כָּל הָרָעָה הַזֹּאת בָּאָה עֲלֵינוּ וְלֹא חָלִינוּ אֶת פְּנֵי יְקֹנֶק אֱלֹהֵינוּ לְשׁוּב מַעֲוֹנֵנוּ וּלְהִשְׁכִּיל בְּאַמְתָּךְ :
(יד) וַיִּשְׁקֹד יְקֹנֶק עַל הָרָעָה וַיְבִיֶּאֱהָ עֲלֵינוּ כִּי צָדִיק יְקֹנֶק אֱלֹהֵינוּ עַל כָּל מַעֲשָׂיו אֲשֶׁר עָשָׂה וְלֹא שָׁמַעְנוּ בְּקִלּוֹ :
(טו) וַעֲתָה אֲדֹנִי אֱלֹהֵינוּ אֲשֶׁר הוֹצֵאתָ אֶת עַמְּךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּיַד חֲזָקָה וַתַּעֲשֶׂ לָךְ שֵׁם כַּיּוֹם הַזֶּה חֲטָאנוּ רָשָׁעֵנוּ :
50 (טז) אֲדֹנִי כָּכָל צִדְקָתְךָ יָשָׁב נָא אִפְּךָ וְחַמְתָּךְ מֵעִירְךָ וְרוּשְׁלֶם הֵרָ קִדְּשָׁךְ כִּי בַחֲטָאֵינוּ וּבַעֲוֹנוֹת אֲבֹתֵינוּ יְרוּשָׁלַם וְעַמְּךָ לְחֶרֶף לְכָל סְבִיבֵתֵינוּ :
(יז) וַעֲתָה שְׁמַע אֱלֹהֵינוּ אֶל תְּפִלַּת עַבְדְּךָ וְאֶל תַּחֲנוּנָיו וְהָאֵר פְּנֶיךָ עַל מִקְדָּשְׁךָ הַשָּׁמַיִם לְמַעַן אֲדֹנִי :
(יח) הִטָּה אֱלֹהֵי אֲזֹנְךָ וְשָׁמַע פִּקְחָה פִּקְחָה עֵינֶיךָ וְרָאָה שְׁמַמְתֵּינוּ וְהָעִיר אֲשֶׁר נִקְרָא שְׁמֶךָ עָלֶיהָ כִּי לֹא עַל צִדְקָתֵנוּ אֲנַחְנוּ מִפְּלִיִּם תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים :
55 (יט) אֲדֹנִי שְׁמַע אֲדֹנִי סִלָּחָה אֲדֹנִי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אֶל תַּאֲחָר לְמַעַנְךָ אֱלֹהֵי כִּי שְׁמֶךָ נִקְרָא עַל עִירְךָ וְעַל עַמְּךָ :
(כ) וְעוֹד אֲנִי מְדַבֵּר וּמִתְפַּלֵּל וּמִתְוַדֶּה חֲטָאֵי וְחַטָּאת עִמִּי יִשְׂרָאֵל וּמִפִּיל תַּחֲנִתִּי לְפָנֶי יְקֹנֶק אֱלֹהֵי עַל הֵרָ קִדְּשׁ אֱלֹהֵי :
נחמיה פרק א
60 (ו) תְּהִי נָא אֲזֹנְךָ קֹשֶׁת וְעֵינֶיךָ פְּתוּחוֹת לְשָׁמַע אֶל תְּפִלַּת עַבְדְּךָ אֲשֶׁר אֲנֹכִי מִתְפַּלֵּל לְפָנֶיךָ הַיּוֹם יוֹמָם וְלַיְלָה עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַבְדֶּיךָ וּמִתְוַדֶּה עַל חַטָּאוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר חֲטָאנוּ לָךְ וְאֲנִי וְכָל אֲבֵי חֲטָאֵנוּ :
נחמיה פרק ט
(ב) וַיִּבְדְּלוּ זֶרַע יִשְׂרָאֵל מִכָּל בְּנֵי נָכָר וַיַּעֲמְדוּ וַיִּתְּנוּ עַל חַטָּאוֹתֵיהֶם וְעוֹנוֹת אֲבֹתֵיהֶם :
(ג) וַיְקוּמוּ עַל עַמְּדָם וַיִּקְרְאוּ בְּסֶפֶר תּוֹרַת יְקֹנֶק אֱלֹהֵיהֶם רְבַעִית הַיּוֹם וּרְבַעִית מִתְּוֹדִים וּמִשְׁתַּחוּיִם לִיקְוֹנֶק אֱלֹהֵיהֶם :
65 עזרא י', א
וּכְהִתְפַּלֵּל עֲזָרָא וְכִהְתְּוֹדוּ בְּכָה וּמִתְנַפֵּל לְפָנֶי בֵּית הָאֱלֹהִים נִקְבְּצוּ אֵלָיו מִיִּשְׂרָאֵל קָהָל רַב מְאֹד אֲנָשִׁים וְנָשִׁים וְיֻלְדִּים כִּי בָכוּ הָעָם הָרַבָּה בְּכָה :
מקומות שכתוב בהם חטאתי או חטאנו לפי פרויקט השו"ת
- 70 **וידוי במשנה**
משנה יומא, ג, ח
בא לו [ו] אצל פרו. ופר היה עומד בין האולם [ו] למזבח. ראשו דרום ופניו למערב. הכהן עומד במזרח ופניו למערב וסמך שתי ידיו עליו ונתודה. וכך היה אומר. אנא השם. עויתי פשעתי חטאתי לפניך אני וביתי. אנא השם. כפר נא לעוונות לפשעים ולחטאים שעויתי שפשעתי [ו] ושחטתי לפניך אני וביתי. כבי בתורי משה עבדך לאמר. "כי ביום הזה" וגו'. והן עונים אחריו. ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד.
75 משנה יומא, ד, ב
קשר לשון [ו] [לז] הורית בראש השעיר המשתלח. העמידו כנגד בית שילוחו ולנשחט כנגד בית שחיטתו. בא לו אצל פרו שנייה וסמך שתי ידיו עליו ונתודה. וכך היה אומר. אנא השם. עויתי פשעתי חטאתי לפניך אני וביתי ובני אהרן עם קדושי שידך. אנא השם. כפר נא וגו'.
80 משנה יומא, ו, ב
בא לו אצל שעיר המשתלח וסמך שתי ידיו עליו ונתודה. וכך היה אומר. אנא השם. עו פשעו חטאו לפניך עמך בית ישראל. אנא השם.
85 משנה שבועות, א, ז
אחד ישי' ואחד כהנים ואחד כהן משיח. מה בין ישי' לכהנים לכהן משיח. אלא שדם הפר מכפר על הכהנים ועל טומאת מקדש וקדשיו. ר' שמעון אומר. כשם שדם השעיר הנעשה בפנים מכפר על ישראל כן דם הפר מכפר על הכהנים. כשם שוידויו של שעיר המשתלח מכפר על ישראל כך וידויו של פר מכפר [על] הכהנים.
90 משנה סנהדרין, ו', ב
רחוק מבית סקילה עשר אמות אומר לו. היתודה. שכן דרך המומתים (ה) מתוודים. שכל המתודה יש לו חלק לעולם הבא. שכן מצינו בעכו' שאמ' לו יהושע. "בני שים נא כבוד ליי איהי ישראל' ותן לו תודה

והגד נא לי מה עשית אל תכחד ממני ויען עכן את יהושע ויאמר אמנם! אנכי חטאתי ליי איהי יש' וכזאת וכזאת עשיתי". ומנין שניתכפר לו [על] ווידויו. שני "ויאמר יהושע מה עכרתנני[ו] יעכרך יי! היום הזה". ([ה]יום ה[הוא]) זה אתה עכור. אין אתה עכור לעתיד לבוא. ואם אינו יודיע **להיתוודות** או' לו. אמור. תהא מיתתני כפרה על כל עוונותיי. ר' יהודה או'. אם יודיע הוא שהוא מוזמם יאמר. תהא מיתתני כפרה על כל עוונותיי חוץ מן העוון הזה. אמרו לו. אם כן יהו כל אדם אומרין כן כדי לנקות את עצמן.

95

משנה מעשר שני ה' י-יב

במנחה ביום טוב היו מתוודים. כיצד היה הווידוי...

משנה מגילה, ב, ה

כל היום כשר לקריאת [ה]מגילה ולקריאת [ה]הלל ולתקיעת השופר ולנטילת הלולב ולתפילת המוספין ולמוספין [ו]לווידי **הפרים ולוידי** [ה]מעשר ולוידי **יום הכיפורים**. לסמיכה לשחיטה לתנופה להגשה לקמיצה ולהקטרה. לימליקה ולקבלה ולהזייה ולהשקיית סוטה ולעריפת העגלה ולטהרת המצורע.

100

ספרות תנאים

ספרי זוטא פרק ה

ה. וידבר, דבר אל בני ישראל איש או אשה, לפה שנאמר והתודה אשר חטא עליה (ויקרא ה ה) יתודה על חטא אשר חטא.

105

"עליה" - על החטאת כשהיא קיימת לא משנשחטה אין במשמע שיתודה היחיד אלא על ביאת המקדש, [ומנין את מרבה שאר כל המצות?

אמרת "דבר" "והתודו"]

110

ומנין אף מיתות וכריתות?

אמרת "חטאת" "חטאתם".

"כל חטאת" לרבות מצוה בלא תעשה

"כי יעשו" לרבות מצות עשה

115

אין במשמע ודוי אלא ליחיד מנין אף לצבור ודוי?

אמרת "דבר" "והתודו"

[יכול בזמן שהן מביאין מתודין, ומנין אף בזמן שאין מביאין?

אמרת "בני ישראל והתודו"

ומנין אף מיתות וכריתות?

120

אמרת "חטאת" "חטאתם".

"כל חטאת" לרבות מצוה בלא תעשה

"כי יעשו" לרבות מצות עשה]

אין במשמע ודוי אלא בארץ, ומנין אף בגלות ודוי?

אמרת "והתודו את עונם ואת עון אבותם" (שם /ויקרא/ כו מ) וכן דניאל אומר "לך ה' הצדקה ולנו בשת הפנים" (/דניאל/ ט ז) מפני מה כי חטאנו לך :

125

"דבר אל בני ישראל", ע"י ישראל מתודים ואין מתודים לא ע"י גוים ולא ע"י תושבים

או בני ישראל פרט לגרים?

130

אמרת "איש" לרבות הגרים :

"איש או אשה כי יעשו", שחשבו לעשות ולא עשו :

"מכל חטאת האדם", ממה שבינו לבין חבירו על הגניבות ועל הגזלות ועל לשון הרע :

"למעול", אף על אשמות מתודים,

135

יכול בזמן שהן מביאין מתודין, מנין בזמן שאין מביאין?

ת"ל "למעול"

[יכול אשם שהודע שלו טעון חטאת, ומנין אף אשם שאין הודע שלו טעון חטאת?

ת"ל "למעול" מעל" לרבות הנשבע בשם לשקר והמקלל.

"ואשם" "ואשמה" לרבות כל חייבי מיתות שיתודו,

140

- יכול אף הנהרגין על פי זוממין?
אמרת?
לא אמרתי אלא ואשמה הנפש ההיא :
- 145 תוספתא מסכת מנחות (צוקרמאנדל) פרק י הלכה יב
כיצד סומך?
זבח עומד בצפון ופניו במערב, סומך במערב ופניו במערב.
מניח שתי ידיו על גבי קרניו של זבח ולא היה מניח ידיו על גבי זבח ולא היה מניח ידיו על גבי זולא
היה דבר חוצץ בין ידיים לקרנות,
מתודה עליו עון עברה –
150 על חטאת עון חטא,
על אשם עון אשמה,
על עולה עון לקט שכחה ופאה שאין להם וידוי
דברי ר' יוסי הגלילי
אמר לו ר' עקיבה :
155 על מה עולה מכפרת? על דברים שיש בהן עונש, הרי עונש אמור, הרי לא תעשה שהן אמורה.
על מה עולה מכפרת?
על מצות עשה ועל מצות לא תעשה שיש בה קום עשה :
- 160 תלמוד בבלי מסכת יומא דף לו עמוד ב
תנו רבנן : כיצד מתודה?
עויתי פשעתי וחטאתי,
165 וכן בשעיר המשתלח הוא אומר +ויקרא טז+ והתודה עליו את כל עונת בני ישראל ואת כל פשעיהם
לכל חטאתם,
וכן במשה הוא אומר +שמות לד+ נשא עון ופשע וחטאה,
דברי רבי מאיר.
165 וחכמים אומרים :
עונות - אלו הזדונות, וכן הוא אומר +במדבר טו+ הכרת תכרת הנפש ההיא עונה בה,
פשעים - אלו המרדדים, וכן הוא אומר +מלכים ב ג+ מלך מואב פשע בי ואומר +מלכים ב ח+ אז תפשע
לבנה בעת ההיא,
לכל חטאתם - אלו השגגות, וכן הוא אומר +ויקרא ד+ נפש כי תחטא בשגגה.
170 ומאחר שהתודה על הזדונות ועל המרדדים חוזר ומתודה על השגגות?
אלא כך היה מתודה : חטאתי ועויתי ופשעתי לפניך אני וביתי וכו'.
וכן בדוד הוא אומר +תהלים קו+ חטאנו עם אבותינו העוינו הרשענו
וכן בשלמה הוא אומר +מלכים א ח+ חטאנו (והרשענו ומרדנו) +מסורת הש"ס : [והעוינו רשענו]+
וכן בדניאל הוא אומר +דניאל ט+ חטאנו (והעוינו) +מסורת הש"ס : [ועוינו]+ והרשענו ומרדנו.
175 אלא מהו שאמר משה נשא עון ופשע וחטאה?
אמר משה לפני הקדוש ברוך הוא : רבונו של עולם, בשעה שישראל חוטאין לפניך ועושין תשובה - עשה
להם זדונות כשגגות.
אמר רבה בר שמואל אמר רב : הלכה כדברי חכמים. –
פשיטא, יחיד ורבים הלכה כרבים! –
180 מהו דתימא : מסתבר טעמיה דרבי מאיר, דקמסייע ליה קרא דמשה, קא משמע לן.
ההוא דנחית קמיה דרבה, ועבד כרבי מאיר.
אמר ליה : שבקת רבן ועבדת כרבי מאיר? –
אמר ליה : כרבי מאיר סבירא לי, כדכתיב בספר אורייתא דמשה.

רמב"ם

- 185 רמב"ם הלכות מעשה הקרבנות פרק ג הלכה יד
וכיצד סומך, אם היה הקרבן קדש קדשים מעמידו בצפון ופניו למערב והסומך עומד במזרח ופניו
למערב ומניח שתי ידיו בין שתי קרניו ומתודה על חטאת עון חטאת ועל אשם עון אשם, ועל העולה
מתודה עון עשה ועון לא תעשה שניתק לעשה.
הלכה טו

190 כיצד מתודה אומר חטאתי עויתי פשעתי ועשיתי כך וכך וחזרתי בתשובה לפניך וזו כפרתי, היה הקרבן שלמים סומך בכל מקום שירצה מן העזרה במקום שחיתה, ויראה לי שאינו מתודה על השלמים אבל אומר דברי שבח.

ספר המצוות לרמב"ם מצות עשה עג

195 והמצוה הע"ג היא שצונו להתודות על החטאים והעונות שחטאנו לפני האל יתעלה ולאמר אותם עם התשובה. וזה הוא הודוי. וכונתו שיאמר אנה השם חטאתי עויתי פשעתי ועשיתי כך וכך. ויאריך המאמר ויבקש המחילה בזה הענין לפי צחות לשונו. ודע שאפילו החטאים שחייבים עליהם אלו המינים מן הקרבנות הנזכרים (מ' סח - עב) שאמר יתעלה שמי שהקריבם נתכפר לו הנה לא יספיק לו עם הקרבנות בלתי הודוי. והוא אמרו ית' (נשא ה) דבר אל בני ישראל איש או אשה כי יעשו מכל חטאת האדם למעול מעל ביי' ואשמה הנפש ההיא והתודו את חטאתם אשר עשו.

200 ולשון מכלתא בפירוש זה הפסוק לפי שנאמר והתודה אשר חטא יתודה על חטא אשר חטא, עליה על החטאת כשהיא קיימת לא משנשחטה, אין במשמע שיתודה היחיד אלא על ביאת המקדש - שזה הכתוב כלומר אמרו ית' והתודה אשר חטא עליה אמנם בא בפרשת ויקרא (ה) במטמא מקדש וקדשו ומה שזכר עמו ממה שבארנו ונאמר שם במכילתא שאנחנו לא נלמד מזה הכתוב אלא חיוב הודוי למטמא מקדש - מנין אתה מרבה שאר כל המצוות תלמוד לומר דבר אל בני ישראל והתודו, ומנין אף מיתות וכתובות אמר חטאתם, כל חטאתם לרבות מצות לא תעשה, כי יעשו לרבות מצות עשה. ושם נאמר גם כן מכל חטאת האדם ממה שבינו לבין חברו על הגנבות ועל הגזלות ועל לשון הרע, למעול מעל לרבות הנשבע בשם לשקר והמקלל, ואשמה לרבות כל חייבי מיתות שיתודו, יכול אף הנהרגין על פי זוממין לא אמרתי אלא ואשמה הנפש ההיא. ר"ל שהוא אינו חייב להתודות כשידע שאין לו חטא אבל הועד עליו שקר. הנה כבר התבאר לך כי על כל מיני העונות הגדולים והקטנים ואפילו מצות עשה חייבים להתודות עליהם. ובעבור שבא זה הצווי שהוא והתודו עם חיוב הקרבן, שהיה עולה במחשבה שאין הודוי לבדו מצוה בפני עצמה אבל הוא מן הדברים הנגררים אחר הקרבן, הוצרכו שיבארו זה במכילתא בזה הלשון יכול בזמן שהם מביאין מתודין ומנין אף בזמן שאין מביאין תלמוד לומר דבר אל בני ישראל והתודו ועדיין אין משמע ודוי אלא בארץ מנין אף בגלות תלמוד לומר והתודו את עונם ואת עון אבותם וכן דניאל אומר לך י"י הצדקה ולנו בשת הפנים. הנה התבאר לך מכל מה שזכרנוהו שהודוי מצוה בפני עצמה וחובה לחוטא על אי זה חטא שחטא ובין בארץ ובין בחוצה לארץ בין הביא קרבן בין לא הביא קרבן הוא חייב להתודות כמו שאמר יתעלה והתודו את חטאתם אשר עשו. ולשון ספרא גם כן (אח"מ פרש' ד) והתודה זה וידוי דברים. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בפרק אחרון מיומא (פו ב, פז ב):

מנין המצוות לרמב"ם עג

220 להתודות לפני יי' מכל חטא שיעשה האדם בשעת הקרבן ושלא בשעת הקרבן שני' והתודו את חטאתם אשר עשו.

רמב"ם הלכות תשובה הקדמה

הלכות תשובה. מצות עשה אחת, והוא שישב החוטא מחטאו לפני ה' ויתודה. וביאור מצוה זו ועיקרים הנגררים עמה בגללה בפרקים אלו.

רמב"ם הלכות תשובה פרק א הלכה א

225 כל מצות שבתורה בין עשה בין לא תעשה אם עבר אדם על אחת מהן בין בזדון בין בשגגה כשיעשה תשובה וישב מחטאו חייב להתודות לפני האל ברוך הוא שנאמר איש או אשה כי יעשו וגו' והתודו את חטאתם אשר עשו זה וידוי דברים, וידוי זה מצות עשה, כיצד מתודין אומר אנה השם חטאתי עויתי פשעתי לפניך ועשיתי כך וכך והרי נחמתי ובושתי במעשי ולעולם איני חוזר לדבר זה, וזהו עיקרו של וידוי, וכל המרבה להתודות ומאריך בענין זה הרי זה משובח, וכן בעלי חטאות ואשמות בעת שמביאין קרבנותיהן על שגגתן או על זדונן אין מתכפר להן בקרבנם עד שיעשו תשובה, ויתודו וידוי דברים שנאמר והתודה אשר חטא עליה, וכן כל מחוייבי מיתות בית דין ומחוייבי מלקות אין מתכפר להן במיתתן או בלקייתן עד שיעשו תשובה ויתודו, וכן החובל בחבירו והמזיק ממנו אף על פי ששילם לו מה שהוא חייב לו אינו מתכפר עד שיתודה וישב מלעשות כזה לעולם שנאמר מכל חטאות האדם.

רמב"ם הלכות תשובה פרק ב

הלכה ב

ומה היא התשובה הוא שיעזוב החוטא חטאו ויסירו ממחשבתו ויגמור בלבו שלא יעשה עוד שנאמר יעזוב רשע דרכו וגו', וכן יתנחם על שעבר שנאמר כי אחרי שובי נחמתי, ויעיד עליו יודע תעלומות שלא

ישוב לזה החטא לעולם שנאמר ולא נאמר עוד אלהינו למעשה ידינו וגו', וצריך להתוודות בשפתינו ולומר עניינות אלו שגמר בלבו. 240

הלכה ג

כל המתודה בדברים ולא גמר בלבו לעזוב הרי זה דומה לטובל ושרץ בידו שאין הטבילה מועלת לו עד שישליך השרץ, וכן הוא אומר ומודה ועוזב ירוחם, וצריך לפרוט את החטא שנאמר אנא חטא העם הנה חטאה גדולה ויעשו להם אלהי זהב.

ספר המצוות לרמב"ם מצות עשה נט 245

והמצוה הנ"ט היא שצונו לתקוע בחצוצרות במקדש עם הקרבת כל קרבן מקרבני המועדים והוא אמרו ית' (שם י) וביום שמחתכם ובמועדיכם ובראשי חדשיכם ותקעתם בחצוצרות. ובבאור אמרו (ר"ה ב) שמצות היום בחצוצרות. וכבר התבארו משפטי מצוה זו בספרי וראש השנה (כו ב, כז א, כט א) ותענית. וכן אנחנו מצוויים לתקוע בחצוצרות בעתות הצורך והצרות כשנצטק לפני השם יתעלה והוא אמרו (שם) וכי תבאו מלחמה בארצכם על הצר הצורך אתכם וגו': 250

מנין המצוות לרמב"ם נט

לתקוע בחצוצרות על הקרבנות ובשעת הצרות שני ותקעתם בחצוצרות.

רמב"ם הלכות תעניות הקדמה

הלכות תעניות. מצות עשה אחת והיא לזעוק לפני ה' בכל עת צרה גדולה שלא תבא על הצבור. וביאור מצוה זו בפרקים אלו. 255

עבודת המלך הלכות תשובה פ"א ה"א

וכיר וזה עיקרו של וידוי הנכח מנאמר כאן כו"ר דגס קבלה על להבא שאינו חוזר לדבר זה לעולם הוא עיקרו של וידוי, וכ"כ לקמן בהלכה זו אינו מחסר עד שיחודש וישוב מלפנות כזה לעולם, וכ"כ לקמן בפ"ב ה"ב וינמור בלבו שלא יעשה עוד כו' ולריך להחזות בשפתי ונאמר עניינות שגמר בלבו, וז"ע דברי בידוי כה"ג ביוהכ"פ לא אשכחן שיאמר גס קבלה על להבא, וקשה דהרי גס זה הוא מעיקרו של וידוי לדעת רבנו וכן בידוי יוהכ"פ הרי שפתיק רבנו לקמן בפ"ב ה"ח סוידוי שנהגו בו כל ישראל אבל אנחנו מעטנו והוא עיקר הודוי ומקורו בנח' ע"ש ולא נזכר ג"כ קבלה על להבא כלל, והרי גס זה מעיקר הודוי והוא שלא.

ומשיך כיצד כחודין אומר אנא השם חטאמי כו', יליף לה מידוי כה"ג דאחרו שם מנין שבהלכה ושכשם, וכמ"ס היראים שהבאנו לפיל להדיא. ואפ"ג דזה דוקא היבא דכחיב וכפר והיינו בהבאת קרבן מ"מ ס"ל לרבנו דה"ה לכל המחודין. או אפשר דכ"כ רבנו משום וידוי קרבנות אבל סתם וידוי א"ל אלא דוקא וכמ"ד ויקרא וכן בילקוט ישע"י כ"ה הנוסח חודה אני את כל אשר עשימי לפניך כו' יה"ד מלפניך ה' א' שמתחול לי כו' ולא הזכירו אלא, ומ"ס יה"ד זה אינו הנוסח אלא ה' ע' בסוגיא דיומא שם ובסו"י.

ומשיך נחמתי ובושהי בטעשי כחפילה עזרא.

ומשיך ולעולם אינו חוזר לדבר זה כבר הראה הגאון מהמכורג בספרו דעת קדושים מקורו בירושלמי סוף יומא וכשם שפשימי אינו עושה עוד, וכ"ה גס כח"ר שהבאנו לפיל.

260

צפ"ע של מעשה יידוי בלכד. וידוי כהן גדול ציוה"כ יוחי, שהוא חפלא וקיום של ידוי דברים בלא קיום תשובה, דהא התשובה שייכת לכל יחיד ויחיד צפ"ע, לאחיו הכהנים או לכל ישראל, וקיום הידוי הוא בכה"ג. ואפילו צידוי של עצמו ג"כ פשוט שהוא רק קיום ידוי בלא קיום תשובה, דהא התשובה שייכת גם לציטו, והידוי הוא קיומו של כה"ג בלכד, והיינו משום דעצם מעשה הידוי הוא קיום צפ"ע מגוזה"כ של כפרת דברים. ומו יא להציא רא' מסוף פרק יוה"כ (דף פ"ו) גבי תקנת ידוי ציוה"כ דלרין להתמודות ציוה"כ זה על עצירות שכבר התודה עליהם ציוה"כ שעבר, וכן פסק גם הרמב"ם פ"צ מה' תשובה ה"ח, וז"ל עצירות שהתודה עליהם ציוה"כ זה חוזר ומתודה עליהן ציוה"כ אחר אע"פ שהוא עומד בתשובתו וכו' עכ"ל. אשר דמבואר מכאן דקיום ידוי חל אף על עצירות שכבר שב מהם, והלא בנוגע לדין תשובה פשוט דאינה מענינה כלל, כיון שכבר שב ועדיין הוא עומד בתשובתו. הרי דמבואר דדין ידוי ציוה"כ הוא ג"כ קיום ידוי צפ"ע בלא קיום תשובה (אכן גם ידוי זה לרין תשובה ובלא תשובה לא מיקרי כלל מעשה ידוי, וכמבואר ברמב"ם פ"צ מה' תשובה ה"ג, אבל בעצם קיומו הוא קיום של ידוי צפ"ע). אשר דמכל הנ"ל חזין דאיכא דין וקיום מיוחד של מעשה ידוי צפ"ע, וכנראה שהוא מדין כפרת דברים, ולדידו זה אינו שייך חרטה וקבלה דנאמר בעצם מעשה התשובה וצנין רק ידוי על החטא.

והגבא באמת צ"ע דברי הרמב"ם שכתב דלרין לפרוט צידוי החרטה על העבר וקבלה להבא, דהרי אע"פ דכל זמן דליכא חרטה וקבלה, אין כאן תשובה, מ"מ מהיכי תימי דיהא חרטה וקבלה שייכים להידוי, דעיקרו הוא רק ידוי על החטא שחטא ולא יותר. ואשר דנראה מוכח מזה דשיטת הרמב"ם היא, דדין ידוי אינו רק מצוה צפ"ע, דהשג לרין להתמודות, אלא שהוא עצמה וגופה של תשובה, דנאמר בעצם מעשה התשובה דלא סגי בהרהור לבד אלא דלרין לפרוט את התשובה בפה, והוא עצמה של תשובה המתקיימת ע"י ידוי. וכמו שכתב הרמב"ם בפ"צ (ע) ה"צ וז"ל ומה היא התשובה הוא שיעזוב החטא חטאו ויסירו ממחשבתו ויגמור בלבו שלא יעשהו עוד וכו' וכן יתנחם על שעבר וכו' ולרין להתמודות בשפתיו ולומר עניינות אלו שגמר בלבו עכ"ל, הרי דלא חילק כלל בין ידוי לתשובה, אלא דעצם הידוי הוא חלק ממעשה התשובה דלריכה להתקיים בפה. וע"כ ספיר כתב דגם החרטה והקבלה לרין לפרוט צידוי, כיון דהם גופה של תשובה.

אכן נראה דמלכד זה איכא עוד חפלא וקיום של ידוי דאינו מענינו של מעשה התשובה כלל, אלא קיום

265 יידוי מעשר – היבטים לשוניים

ר"ש ליברמן יוונית ויוונית עמ' 254 הערה 11

¹¹ כל המפרשים, המתרגמים והמילונים מבארים 'הודיה' בהוראת 'יידוי' או 'הודאה'. במשנה (שם, י') ובשני התלמודים היא מכונה תדיר 'יידוי מעשר'. ברם 'יידוי' אינו מעיקרו הודאה, אלא הצהרה, גילוי-דעת. השבעים (ויקרא ה, ה; טז, כא; כו, מ; במדבר ה, ז ועוד) מתרגמים תכופות 'התחודה' ב-*ἐξαγορεύειν*, שמיבנה 'להצהיר'. גם הגויים השתמשו במונח זה. פלוטארכוס (על אמונות ההבל ז, 168d) מתבטא: *ἐξαγορεύει τινὰς ἀμαρτίας αὐτοῦ* – הוא מתחודה (מפרסם) פשעיו השונים. השוה עוד דיטנברג, *Syl.* 1179 ו-1180. תרגומו המילולי של יידוי במובן הודאה הוא *ὁμολογία*, ראה לידל וסקוט, ערך *ὁμολογέω* II, 2; *R. Petazzoni*, *Harward Theological Review*, כרך ל, 1937, עמ' 8, הערה 22 ועמ' 9 שם. תיידוי הרגיל בעברית פותח במלים (ויקרא רבה ג, ג, מהדורת ר"מ מרגליות עמ' סא, לפי כתב-יד הוואטיקאן וכתב-יד לונדון): 'מרדע (=יהא ידוע וגלוי) כל מה שעשיתי וכו' (ולפי זה יש להגיה את גירסת הדפוסים וירושלמי סוף יומא—מה, ג). על זהותה של 'הודאה' עם 'יידוי' ראה בראשית רבה עא, ה, 828; ירושלמי שבועות ה, א—לו, א; שם ח, ט—לח, ד; השוה עוד שם סוף א, ח—לג, ב.

כל וידוי מתבטא בקריאה: "שחורה אני ונאווה, בנות ירושלם" (שיר השירים א, ה). אם אין רואים את ה"נאווה", אי־אפשר גם להבחין ב"שחורה". אין הבדל אם הקריאה היא: "שחורה אני ונאווה", או "נאווה אני ושחורה, בנות ירושלם". מה שיש לציין הוא שהחוטא רואה את עצמו משתי זוויות־ראות מנוגדות – ביטול היש וגדלות היש. לכן שבחו של אדם, כגנותו, הוא חלק מהווידוי. משום כך הפרשה "שמעתי בקול ה' אֱלֹהֵי עֲשִׂיתִי כְּכֹל אֲשֶׁר צִוִּיתֵנִי", היא גם פרשת וידוי. בקריאת הפרשה אומר האדם כי מוכשר הוא לחיות בהתאם לרצון ה' חיי קדושה וטהרה. ואם עד עתה הוכיח שבכוחו למלא את רצון הקדוש ברוך הוא בהרבה מצבים קשים, יש צידוק לתביעה ממנו שיפגין את כוחו בכל הנסיבות. נמצא, שהאומר "עשיתי ככל אשר צויתני" אחראי הוא למשגים שבהם זנח תפקידו ופעל כ"שחורה" ולא כ"נאווה". אם הוא קובע בגאון "עשיתי ככל אשר צויתני" בדין שיהיה מוכשר גם להודות בהכנעה: לא עשיתי ככל אשר צויתני.